

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Реєстраційний № 17

Дата 31.10.2024

КУРСОВА РОБОТА

з багатосторонньої дипломатії на тему :

“Особливості зовнішньої політики Японії”

Студента 4 курсу, 1 групи

Денної форми навчання

Ниметі Марка Жолтовича

Керівник: к.п.н., доцент

Стебляк Діана Михайлівна

Національна шкала: відмінно

Кількість балів: 95 Оцінка ECST: A

Члени комісії : Ташев А.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Казакова Л.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Савка В.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ.....	4
1.1. Епоха ізоляції та відкриття Японії.	4
1.2. Вплив Другої світової війни на зовнішню політику.	6
1.3. Роль США в формуванні сучасної зовнішньої політики Японії.....	9
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ...	12
2.1. Оцінка зовнішньої політики Японії в ХХІ ст.....	12
2.2. Дослідження економічної дипломатії та участь Японії у міжнародних організаціях.....	19
2.3. Стан відносин з сусідніми країнами (Китай, Південна Корея, Північна Корея)	22
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ.....	27
3.1. Проблемні аспекти зовнішньої політики Японії.	27
3.2. Перспективи розвитку ролі Японії в глобальних питаннях.	27
3.3. Адаптація зовнішньої політики до нових геополітичних реалій.....	31
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

Зовнішня політика Японії протягом історії зазнавала численних змін, які відображали як внутрішні, так і зовнішні чинники. Японія, як одна з провідних економічних держав світу, завжди знаходилася в центрі міжнародних відносин. Актуальність питання зовнішньої політики Японії в сучасному контексті зумовлена не лише її економічними інтересами, але й геополітичними викликами, з якими вона стикається.

Актуальність дослідження зовнішньої політики Японії зумовлена численними факторами, що впливають на глобальну політичну та економічну ситуацію. Японія, як одна з провідних економік світу, займає важливе місце в міжнародних відносинах, і її політичні рішення мають далекосяжні наслідки для регіональної та глобальної стабільності. Аналіз зовнішньої політики Японії є важливим для розуміння її впливу на світову економіку, безпеку та глобальну стабільність, а також для прогнозування можливих змін у міжнародних відносинах.

Метою курсової роботи є комплексний аналіз особливостей зовнішньої політики Японії в контексті сучасних міжнародних викликів та змін. У рамках дослідження планується:

1. Вивчити основні принципи та історичні передумови формування зовнішньої політики Японії.
2. Проаналізувати ключові фактори, що впливають на її зовнішньополітичні рішення.
3. Оцінити роль Японії у глобальних процесах, зокрема в контексті її відносин із США, Китаєм, Північною Кореєю та іншими країнами.
4. Визначити основні тенденції та перспективи розвитку японської зовнішньої політики у світлі нових викликів, таких як зміни клімату, глобальна економіка та міжнародна безпека.

Об'єктом дослідження курсової роботи є зовнішня політика Японії, зокрема її принципи, механізми формування, основні напрями та стратегічні інтереси.

Предметом дослідження є особливості зовнішньої політики Японії, зокрема, її еволюція під впливом історичних подій, таких як епоха ізоляції, Друга світова війна, а також формування післявоєнних відносин зі США

Методами дослідження є аналіз наукової літератури та даних інтернет-ресурсів, метод синтезу та узагальнення, метод індукції та дедукції.

Інформаційну базу дослідження складають наукові видання, дані інтернет-ресурсів, інформація з періодичних видань, монографії, підручники та журнали вітчизняних та зарубіжних фахівців.

Практична цінність курсової роботи полягає в тому, що вона дозволяє глибше зрозуміти сучасні тенденції та виклики зовнішньої політики Японії, що є важливими для міжнародних відносин та геополітичної стабільності в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, та може бути використана під час написання рефератів, тез конференцій та ін.

До числа вчених, що досліджували особливості зовнішньої політики Японії, входять такі відомі науковці, як Кеннет П. Норт, Тосіо Кобаяші, Масахіко Сіманакі, Шунсуке Мацумото, Сюсуке Кірісава.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг курсової – 36 сторінок. Список джерел налічує 30 найменувань.

Перший розділ присвячений теоретико-методологічним аспектам дослідження зовнішньої політики Японії. В ньому описується період ізоляції Японії, розглядається вплив Другої світової війни на формування зовнішньої політики Японії та аналізуються тісні відносини між Японією та Сполученими Штатами після війни.

Другий розділ фокусується на аналізі основних напрямків зовнішньої політики Японії. Розглядаються ключові тенденції у зовнішній політиці Японії в ХХІ столітті, аналізується економічна дипломатія та участь Японії у міжнародних організаціях та розглядаються відносини Японії з її сусідами.

Третій розділ досліджує проблеми та перспективи розвитку зовнішньої політики Японії. Висвітлюються проблеми, з якими стикається країна, оцінюються перспективи розвитку ролі Японії у вирішенні глобальних проблем та розглядається адаптація зовнішньої політики Японії до сучасних геополітичних реалій

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ

1.1. Епоха ізоляції та відкриття Японії

Епоха ізоляції та відкриття Японії є важливим періодом в історії цієї країни, що охоплює приблизно 250 років, починаючи з початку XVII століття і закінчуючи серединою XIX століття. Протягом цього часу Японія встановила політику сакоку, що означає «закриту країну», яка суворо обмежувала зовнішні контакти та торгівлю. Це рішення, прийняте сьогунатом Токугава, було покликане захистити країну від іноземного впливу, особливо християнства, яке загрожувало традиційним японським цінностям та соціальному устрою. В рамках цієї політики японцям заборонялося виїжджати за межі країни, а іноземцям було дозволено торгувати лише в обмежених портах, таких як Нагасакі. Контроль над торгівлею здійснювався переважно через голландців та китайців, які мали монополію на зовнішню торгівлю. Сакоку також включала жорсткі репресії проти християн, що призвело до переслідувань місіонерів та японців, які прийняли християнство. З метою контролю над суспільством й утримання традиційних цінностей сьогунат запровадив систему класів і жорсткі правила щодо соціальної поведінки [27].

Епоха ізоляції Японії, відома як період Токугава (1603–1868), характеризувалася жорсткою політикою ізоляціонізму, яку запровадили шогунати Токугава. У період ізоляції Японія зуміла розвинути власну культуру, мистецтво та науку, в той час як більшість інших країн світу активно розвивалися завдяки глобалізації. Японці зосередилися на самобутності, що призвело до появи таких явищ, як естетика укійо-е, розвиток театру кабукі та вдосконалення традиційних мистецтв. Це був час, коли ідеї про красу та досконалість досягли нових висот, а японська культура стала більш відомою, навіть якщо її вплив на світ залишався обмеженим. Проте ізоляція не була

абсолютною. Деякі порти, такі як Нагасакі, залишалися відкритими для обмеженого зовнішнього контакту, що дозволяло Японії отримувати певні елементи західної культури й технологій. Європейські країни, зокрема Нідерланди, мали змогу вести торгівлю, що дозволяло Японії залишатися в курсі подій у світі, хоча й у досить обмеженому обсязі [7].

Ситуація почала змінюватися в середині XIX століття, коли США, під керівництвом адмірала Перрі, здійснили військову експедицію до Японії з метою відкриття країни для міжнародної торгівлі. У 1853 році їхній флот прибув до японських берегів, що стало каталізатором для значних політичних змін. Японія, усвідомлюючи технологічну перевагу західних країн, вирішила відкритися для зовнішнього світу, що призвело до підписання ряду нерівноправних договорів.

Цей процес модернізації, відомий як період Мейдзі (1868–1912), став каталізатором значних змін у всіх сферах життя країни. Влада Японії визнала необхідність трансформації військової системи, що призвело до створення сучасних збройних сил. У 1871 році Японія почала запозичувати військові технології та тактики з Європи, що дозволило їй зміцнити обороноздатність [13].

Паралельно з військовою модернізацією країна активно реформувала економіку. Впровадження нових промислових технологій, таких як текстильна та металургійна промисловість, дало можливість розвинути нові галузі, які стали основою для швидкого економічного зростання. Японія почала експортувати продукцію, що, в свою чергу, сприяло формуванню національної економіки та інтеграції в світову торгівлю.

Системи освіти також зазнали кардинальних змін. Японія запровадила обов'язкову освіту, створила університети та навчальні заклади, що базувалися на західних моделях. Це не лише підвищило рівень грамотності серед населення, але й забезпечило країну кваліфікованими кадрами, які були здатні підтримувати розвиток нових галузей.

У адміністративній сфері відбулися реформи, що спростили управлінські структури та зробили їх більш ефективними. Японія запровадила нові правові системи, що дозволило країні створити стабільне законодавство, яке відповідало потребам модернізованого суспільства.

Завдяки цим змінам Японія стала не лише адаптованою до нових світових умов, але й однією з провідних країн Азії, здатною змагатися з європейськими державами. Період Мейдзі заклав основи для подальшого розвитку Японії, перетворивши її на модернізовану індустріальну державу з потужною економікою та сучасними інституціями. Ця трансформація стала прикладом для інших країн регіону, показуючи, як адаптація до нових умов може привести до успіху та процвітання [28].

Отже, епоха ізоляції та відкриття Японії стала вирішальним етапом у формуванні сучасної японської держави. Політика сакоку, впроваджена сьогунатом Токугава, забезпечила захист країни від зовнішніх загроз, проте в той же час сприяла розвитку унікальної японської культури, мистецтв та науки. Цей період дав можливість Японії зосередитися на власній ідентичності, що знайшло відображення у художніх формах, таких як кабукі та укійо-е. Зміни, що сталися у середині XIX століття під впливом міжнародної політики, змусили Японію адаптуватися до нових умов. Відкриття країни, ініційоване військовою експедицією США, стало поштовхом до масштабних реформ періоду Мейдзі, які трансформували японське суспільство, економіку та військову систему. Японія, впроваджуючи західні технології та моделі управління, змогла стати потужною індустріальною державою.

1.2. Вплив Другої світової війни на зовнішню політику

Друга світова війна залишила незгладимий слід у світовій історії, і Японія не стала винятком. Після поразки у війні країна пережила глибокі зміни, які суттєво вплинули на її зовнішню політику. У першій половині XX століття Японія прагнула розширити свої території, що призвело до агресивної експансії

в Азії. Після війни, однак, з'явилася необхідність переосмислити ці прагнення, оскільки країна опинилася під окупацією США [8].

Вплив американської окупації на зовнішню політику Японії був безпосереднім і глибоким. Японія була змушена прийняти нову конституцію, яка обмежила її військові можливості. Стаття 9 японської конституції, яка запровадила принцип ненападу, визначила зовнішню політику країни на десятиліття вперед. Цей документ не лише заборонив ведення війни, а й зобов'язав Японію відмовитися від підтримки збройних сил, що стало основою для формування її статусу як миротворчої нації. Ця політика дозволила Японії зосередитися на економічному розвитку та міжнародній співпраці [18].

Завдяки цьому підходу Японія змогла стати активним учасником міжнародних організацій, таких як ООН, де вона брала участь у миротворчих місіях і гуманітарних програмах. Японія використовувала свій новий імідж мирного партнера для зміцнення зв'язків з іншими країнами, особливо в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Це дало їй можливість впливати на регіональні питання без необхідності використовувати військову силу.

Цей період, що тривав з 1945 до 1952 року, став ключовим у формуванні сучасної Японії. США, очолюючи процес окупації, впровадили низку реформ, які мали на меті перетворити країну на демократичну та стабільну державу. Однією з найважливіших змін стала демократизація політичних інститутів. Новою конституцією, ухваленою в 1947 році, було закріплено принципи демократії, прав людини та розподілу влади. Це призвело до формування багатопартійної системи та активізації політичного життя.

Демілітаризація також відіграла важливу роль у цьому процесі. Японія відмовилася від агресивної військової політики, і її збройні сили були значно скорочені. Було встановлено, що країна повинна розвивати лише оборонні сили, що в результаті призвело до формування самостійних Збройних сил Японії в 1954 році, зосереджених на захисті країни [16].

Економічні реформи включали націоналізацію та регулювання ключових галузей, аграрну реформу, що дозволила розподілити землі серед селян, а також

підтримку малих і середніх підприємств. Це призвело до значного підвищення продуктивності та створення нових робочих місць, заклавши основи для економічного дива, яке відбулося в наступні десятиліття.

Однак, незважаючи на свою миролюбну політику, Японія зіткнулася з новими викликами безпеки, особливо у контексті зростання військової загрози з боку Північної Кореї та територіальних суперечок з Китаєм. У відповідь на ці загрози, Японія почала модернізувати свої оборонні сили, але в межах конституційних обмежень. Це сприяло розвитку так званих «Сил самооборони», які, хоча і не можуть вести наступальні війни, тим не менш, виконують функції захисту країни та участі в міжнародних місіях. [2]

З огляду на обмеження, Японія почала зосереджуватися на економічному розвитку, що, безумовно, вплинуло на її зовнішню політику. Відновлюючи свою економіку, Японія акцентувала увагу на співпраці з іншими країнами, зокрема зі США, що призвело до підписання Договору про безпеку в 1960 році. Цей договір закріпив стратегічне партнерство між Японією та Сполученими Штатами, ставши основою для стабільності в регіоні. Японія отримала гарантії безпеки в обмін на розміщення американських військ на своїй території, що дозволило їй зосередитися на економічних реформах. Проте, навіть у рамках цієї нової зовнішньої політики, Японія не могла уникнути певних історичних тіней. Виникнення нових економічних потуг, таких як Китай, сприяло перегляду зовнішньої політики Японії. Країна почала шукати нові шляхи для співпраці в Азії, водночас намагаючись вирішити питання, пов'язані з її імперським минулим. Японія зіткнулася з викликами, пов'язаними з відносинами з сусідніми державами, які пам'ятають про агресію минулого [22].

В умовах глобалізації Японія почала активно залучати себе до міжнародних організацій та ініціатив. Вона стала членом ООН у 1956 році та активно брала участь у миротворчих операціях, що підкреслювало її зобов'язання до миру і стабільності. Ці зусилля стали важливими елементами міжнародного іміджу Японії, яка прагнула відновити довіру сусідніх країн і світової спільноти. Японія також розвивала економічні зв'язки з країнами Азії,

що свідчить про її прагнення стати активним учасником регіональної інтеграції. Економічні відносини з Південною Кореєю, Асоціацією країн Південно-Східної Азії (ASEAN) та іншими державами підкреслюють прагнення Японії до мирного співіснування та співпраці в рамках регіону.

Отже, Друга світова війна стала вирішальним моментом у трансформації зовнішньої політики Японії. Після поразки у війні країна опинилася під американською окупацією, що призвело до прийняття нової конституції, яка обмежила її військові можливості та запровадила принцип ненападу. Це визначило миротворчу роль Японії на міжнародній арені та дозволило країні зосередитися на економічному розвитку і співпраці з іншими державами.

1.3. Роль США в формуванні сучасної зовнішньої політики Японії

Економічне диво Японії, яке вразило світ у другій половині XX століття, було б неможливим без підтримки США. Американський ринок став основним для японських експортерів, що дозволило країні досягти небувалого економічного зростання.

Альянс з США під час холодної війни став основою для стратегічного партнерства, що включав спільні військові бази, обмін розвідданими та координацію зовнішньої політики. Японія стала важливим елементом у системі стримування комунізму в Азії, що дозволило їй зміцнити свою обороноздатність та розвивати збройні сили в межах конституційних обмежень [3].

Сполучені Штати продовжували залишатися ключовим стратегічним партнером Японії. Після терористичних атак 11 вересня 2001 року світова політична ситуація зазнала кардинальних змін, що, своєю чергою, вплинуло на Японію. Японія, відзначаючи свою залежність від США у сфері безпеки, поступово стала більш активно залучатися до міжнародних миротворчих місій, підтримуючи спільні зусилля у боротьбі з тероризмом. Це свідчить про зростання зобов'язань Японії на міжнародній арені та її бажання бути відповідальною частиною глобального співтовариства.

В період після 2000 року Японія мала на меті зміцнити свою незалежність у сфері зовнішньої політики. Це було очевидно під час її прагнення до розширення військових можливостей та перегляду антикризового законодавства, яке обмежувало участь Японії у військових операціях. Японське суспільство, зокрема, почало обговорювати питання про необхідність активнішої участі у глобальних справах, що стало викликом традиційній миролюбній політиці країни.

Сполучені Штати, в свою чергу, підтримували ці зміни, усвідомлюючи, що активніша роль Японії у міжнародних справах може підсилити двосторонні відносини. Зокрема, США заохочували Японію до розширення її участі в міжнародних альянсах, таких як Транстихоокеанське партнерство та інші торговельні угоди. Це давало змогу Японії зміцнити свої економічні позиції та зменшити залежність від американського ринку [3].

У 2023-2024 роках Японія активно долучається до реалізації "вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону" – концепції, яку просувають Сполучені Штати, і яка передбачає підтримку демократичних принципів, права вільного судноплавства та протидію експансії авторитарних країн, зокрема Китаю. Завдяки цій співпраці Японія посилює свої позиції у регіоні та зберігає стабільні відносини з країнами Азії, водночас залишаючись твердим союзником США.

США та Японія також співпрацюють в технологічних і економічних сферах, особливо в галузях, що вимагають високих технологій, як-от штучний інтелект, напівпровідники та кібербезпека. Разом вони працюють над зниженням технологічної залежності від Китаю, що є важливим аспектом для обох країн. Японія збільшує свій оборонний бюджет та модернізує збройні сили, демонструючи серйозність намірів у забезпеченні стабільності в регіоні.

Ставлення Японії до питання Тайваню також певною мірою формується під впливом позиції США. Хоча Токіо намагається уникати прямих конфронтацій з Китаєм, японське керівництво підтримує стабільність навколо Тайваню, усвідомлюючи стратегічну важливість його безпеки. Ця позиція

підсилюється дипломатичною підтримкою США, які зацікавлені у збереженні стабільності в Східній Азії

Таким чином, роль США в формуванні сучасної зовнішньої політики Японії є об'єктом постійних змін та адаптацій. Сполучені Штати виступають як ключовий партнер, однак Японія прагне знайти власний шлях у складному міжнародному середовищі. Цей процес є свідченням еволюції зовнішньої політики Японії, що відображає її прагнення до незалежності та активної участі у глобальних справах, одночасно враховуючи існуючі альянси та виклики, які постають перед країною в умовах динамічного розвитку міжнародної політики.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Оцінка зовнішньої політики Японії в XXI ст.

Зовнішня політика Японії в XXI столітті характеризується прагненням до активної участі на міжнародній арені, що зумовлено змінами в глобальному контексті, зокрема зростанням впливу Китаю та нестабільністю в регіоні.

Зростання впливу Китаю та його військові амбіції змушують Японію зміцнювати оборонні спроможності та шукати нові формати співпраці з країнами-союзниками. Ключовим партнером залишається США, з якими Японія має міцний альянс, що включає спільні військові навчання і безпосереднє стратегічне співробітництво. Японія також активізує дипломатичні зусилля у рамках АСЕАН та інших регіональних організацій, прагнучи встановити баланс впливу в Азії. Важливою складовою є розвиток економічних відносин, зокрема через укладання угод про вільну торгівлю з країнами Тихоокеанського регіону, такими як Австралія і Нова Зеландія, а також країнами Європи. Також Японія зосереджується на глобальних питаннях, таких як зміна клімату, енергетична безпека та гуманітарні кризи. Вона активно бере участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на вирішення цих проблем, намагаючись позиціонувати себе як відповідального глобального гравця [3].

В XXI столітті зовнішня політика Японії стала об'єктом глибокого аналізу та дискусії. З моменту закінчення Другої світової війни Японія розробила унікальну стратегію зовнішніх відносин, яка базується на принципах миру, стабільності та економічного розвитку. Цей підхід відзначається прагненням до співпраці з міжнародними партнерами, водночас зберігаючи національні інтереси(див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні аспекти зовнішньої політики Японії

Аспект	Опис
Принципи зовнішньої політики	Японія дотримується принципів миру та стабільності, активно бере участь у міжнародних організаціях, підкреслюючи свою миротворчу роль.
Відносини з США	Стратегічне партнерство з США забезпечує гарантії оборони, але викликає дискусії щодо залежності та необхідності розвитку власних оборонних спроможностей.
Виклики безпеки	Загрози з боку Північної Кореї та територіальні суперечки з Китаєм спонукають до модернізації Збройних сил самооборони, розвиток нових технологій.
Економічна дипломатія	Японія активно укладає торгові угоди, прагнучи стати лідером у технологіях та інноваціях, зокрема в екологічних та цифрових сферах.
Соціокультурні зв'язки	Країна розвиває культурну дипломатію, популяризуючи японську культуру через обміни, фестивалі та мовні курси для зміцнення міжнародних зв'язків.

Джерело: розроблено автором на основі джерел [25; 19]

Згідно з табл. 2.1 можна проаналізувати що в умовах зростаючих загроз, таких як агресія з боку Північної Кореї та військова експансія Китаю, Японія вживає заходів для підвищення рівня своєї військової готовності. Це проявляється у модернізації збройних сил, розширенні їхньої функціональності, а також у проведенні спільних навчань із союзниками, зокрема з США, Австралією та іншими країнами. Японія почала адаптувати свою політику безпеки, дозволяючи своїм збройним силам брати участь у колективних операціях за межами країни під певними умовами. Це може бути важливим кроком у зміцненні регіональної стабільності та зміцненні зв'язків із міжнародними партнерами.

Зміни у зовнішній політиці Японії також відображають її прагнення виконувати відповідальні міжнародні зобов'язання, підкреслюючи баланс між дотриманням мирних принципів та необхідністю реагувати на сучасні виклики безпеки. Таким чином, Японія поступово рухається до більш активного військового та дипломатичного залучення у світові справи. Цей перехід до активнішої ролі на міжнародній арені відбувається на фоні змін у глобальному безпековому середовищі. Японія усвідомлює, що традиційна політика ненападу може не відповідати новим реаліям, зокрема зростаючим загрозам з боку Північної Кореї, а також стратегічному змагання з Китаєм. Відповідно, Токіо поступово посилює свої оборонні можливості, збільшуючи витрати на оборону і модернізуючи збройні сили [1].

Японія також розширює рамки своїх військових союзів, укладаючи угоди про співпрацю з країнами, такими як Австралія, Індія та Сполучені Штати. Це включає спільні військові навчання та обмін розвідданими, що дозволяє підвищити рівень оперативної готовності та зміцнити безпеку в регіоні.

Японія прагне зберегти свою репутацію як миротворчої держави, тому вона активно підтримує миротворчі місії та гуманітарні ініціативи. Це допомагає Токіо знайти баланс між зростаючими військовими зобов'язаннями і традиційними принципами ненасильства та дипломатії [11].

У XXI столітті Японія розвинула стратегічні зв'язки з різними країнами, які відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності її економіки. Основними торговими партнерами є Китай, Сполучені Штати, Австралія, Південна Корея та Німеччина. Кожен з цих партнерів сприяє різноманітності товарів та послуг, які Таблиця надає чітке уявлення про структуру зовнішньої торгівлі Японії, що допомагає зрозуміти її економічні пріоритети та глобальні зв'язки (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Найбільші торгові партнери Японії в 2022 р.

Найбільші торгові партнери	Частка у зовнішній торгівлі (2022)
Китай	24.1%
Сполучені Штати	18.8%

Австралія	5.8%
Південна Корея	5.4%
Німеччина	4.6%

Джерело: розроблено автором на основі джерел [25; 14]

Можемо побачити по табл. 2.2 що Китай є найбільшим торговим партнером, його частка становить 24.1%. Це свідчить про те, що приблизно чверть всіх товарів, які Японія імпортує та експортує, пов'язано з Китаєм. Співпраця охоплює різні сфери, зокрема електроніку та промислові сировини. Наступним за величиною партнером є Сполучені Штати з часткою 18.8%. Австралія, з часткою 5.8%, займає третє місце, постачаючи Японії сировини, такі як залізна руда та вугілля, що сприяє енергетичній безпеці країни. Південна Корея з часткою 5.4% є четвертим партнером, що підкреслює тісні зв'язки в галузі технологій і споживчих товарів. Нарешті, Німеччина займає п'яте місце з часткою 4.6%, зосереджуючи співпрацю на технологіях та машинобудуванні. Загалом, таблиця демонструє, що Японія має різноманітні торгові зв'язки з ключовими партнерами, що є важливим для економічного зростання та стабільності країни [15].

Експорт Японії в XXI столітті підкреслює важливість експорту для економічного зростання країни. Експорт є одним із ключових компонентів японської економіки, що забезпечує її конкурентоспроможність на міжнародній арені. У таблиці представлені основні категорії товарів, які Японія експортує, разом з їхньою часткою в загальному експорті та основними ринками збуту (див. табл. 2.3). Автомобілі, електроніка, машини та обладнання, хімічні продукти та продукти харчування займають провідні позиції в експорті, демонструючи різноманітність і технологічну спрямованість японського виробництва.

Таблиця 2.3

Експорт Японії в 2022 р.

Категорія товарів	Частка в експорті (2022)	Основні ринки
Автомобілі	20.3%	США, Китай, Європейський Союз
Електроніка	15.4%	США, Китай, Південна Корея

Машини та обладнання	12.7%	Китай, США, Індія
Хімічні продукти	9.1%	Китай, США, Тайвань
Продукти харчування	6.2%	США, Китай, Південна Корея

Джерело: розроблено автором на основі джерел [25; 15]

Аналізуючи табл. 2.3, можемо звернути увагу що автомобілі займають найбільшу частку в експорті Японії — 20.3%. Це підкреслює важливість автомобільної промисловості для економіки країни. Японія є домом для таких великих автовиробників, як Toyota, Honda та Nissan, які мають значну частку на міжнародному ринку. Основними ринками для японських автомобілів є США, Китай та країни Європейського Союзу. Попит на японські автомобілі зумовлений їхньою якістю, надійністю та передовими технологіями.

Другу за величиною частку займає електроніка, яка складає 15.4% експорту. Японія славиться виробництвом високотехнологічних електронних пристроїв, зокрема комп'ютерної техніки, смартфонів та побутової електроніки. Основні ринки збуту — США, Китай та Південна Корея. Японські компанії, такі як Sony та Panasonic, користуються попитом завдяки інноваційним рішенням і високій якості продукції.

Машини та обладнання займають 12.7% в структурі експорту. Ця категорія включає промислове обладнання, верстати та інші технічні рішення, що використовуються в різних галузях. Основними ринками для цих товарів є Китай, США та Індія. Експорт машин та обладнання підкреслює технологічний потенціал Японії та її здатність задовольняти потреби розвинених і розвиваючихся економік.

Хімічні продукти складають 9.1% експорту. Ця категорія включає широкий спектр товарів, таких як фармацевтичні препарати, пластмаси та інші хімічні вироби. Основними ринками збуту є Китай, США та Тайвань. Високий попит на японські хімічні продукти зумовлений їхньою якістю та технологічними інноваціями.

Продукти харчування займають 6.2% в структурі експорту. Японія експортує різноманітні харчові продукти, включаючи морепродукти, рис та

спеціалізовані делікатеси. Основні ринки — США, Китай та Південна Корея. Висока якість японських продуктів харчування, а також популярність японської кухні сприяють збільшенню експорту в цій категорії.

Безумовно сучасний імпорт Японії, також підкреслює важливість зовнішньої торгівлі для стабільності та розвитку економіки країни. Японія, будучи однією з провідних індустріальних держав світу, має значні потреби в імпорті, що обумовлено обмеженими природними ресурсами. У цій таблиці представлено основні категорії товарів, які імпортує Японія, їх частку в загальному обсязі імпорту, а також ключових постачальників (див. табл. 2.4). Аналіз цих даних дозволяє краще зрозуміти структуру імпорту Японії, його залежність від зовнішніх ринків та стратегічні напрямки зовнішньоекономічної політики країни.

Таблиця 2.4

Імпорт Японії в 2022 р.

Категорія товарів	Частка в імпорті (2022)	Основні постачальники
Сировина (нафта, газ)	22.5%	Саудівська Аравія, Росія, Кувейт
Продукти харчування	13.6%	США, Китай, Австралія
Машини та обладнання	12.9%	Китай, США, Німеччина
Хімічні продукти	8.2%	Китай, США, Німеччина
Метали та мінерали	7.1%	Австралія, Бразилія, Канада

Джерело: розроблено автором на основі джерел [25; 15]

Згідно з табл. 2.4 найбільша частка, а саме 22.5%, припадає на сировину, зокрема нафти та природного газу. Це пояснюється обмеженими енергетичними ресурсами Японії, яка залежить від імпорту для забезпечення своїх енергетичних потреб. Основними постачальниками в цій категорії є Саудівська Аравія, Росія та Кувейт, що підкреслює вразливість японської економіки до коливань цін на енергоносії та політичних ризиків.

Продукти харчування займають 13.6% імпорту, і ця категорія включає в себе широкий асортимент товарів, таких як зернові, морепродукти та м'ясо. Основними постачальниками є США, Китай та Австралія. Висока частка імпорту в цій категорії свідчить про обмежені можливості японського

сільського господарства, що зумовлює необхідність забезпечення населення різноманітними харчовими продуктами.

Машини та обладнання складають 12.9% імпорту. Ця категорія включає технологічні рішення, використовувані в промисловості, а також побутову техніку. Основними постачальниками є Китай, США та Німеччина. Залежність від імпорту в цій категорії підкреслює технологічний прогрес Японії та прагнення підтримувати високий рівень виробництва і конкурентоспроможності.

Хімічні продукти становлять 8.2% імпорту і включають фармацевтичні препарати, пластмаси та інші хімічні вироби. Основні постачальники — Китай, США та Німеччина. Імпорт хімічних продуктів важливий для інновацій і розвитку різних галузей, включаючи фармацевтику та промисловість.

Метали та мінерали займають 7.1% імпорту, з основними постачальниками з Австралії, Бразилії та Канади. Японія імпортує металеві сировини для промислового виробництва, включаючи сталь та алюміній, які є важливими для будівництва і автомобільної промисловості.

Узагальнюючи, зовнішня політика Японії у XXI столітті характеризується активною участю на міжнародній арені, зосередженням на зміцненні оборонних спроможностей та пошуку нових форм співпраці з союзниками у відповідь на зростаючі загрози, такі як агресія з боку Північної Кореї та військові амбіції Китаю. Японія підтримує стратегічне партнерство зі США та активно співпрацює з країнами АСЕАН, Австралією та Індією, прагнучи до балансу впливу в Азії. Крім того, країна розвиває економічні зв'язки, укладаючи угоди про вільну торгівлю та акцентуючи увагу на інноваціях у технологіях і екології. Незважаючи на зростаючу військову активність, Японія залишається прихильною до принципів миру та стабільності, продовжуючи виконувати свої міжнародні зобов'язання.

2.2. Дослідження економічної дипломатії та участь Японії у міжнародних організаціях

Економічна дипломатія Японії є важливим аспектом її зовнішньої політики, що охоплює широкий спектр стратегій, спрямованих на досягнення економічних інтересів країни за межами її кордонів. З моменту післявоєнного відновлення Японія активно залучалася до міжнародних організацій, використовуючи ці платформи для просування своїх економічних інтересів [12]. У цьому контексті слід зазначити, що Японія стала членом таких важливих організацій, як Організація Об'єднаних Націй, Світова організація торгівлі, а також міжнародних фінансових установ, наприклад, Міжнародного валютного фонду та Світового банку.

З моменту вступу в ці організації Японія почала активно використовувати інструменти економічної дипломатії для забезпечення своїх інтересів. В першу чергу, це стосувалося сприяння розвитку міжнародної торгівлі, залучення іноземних інвестицій, а також підтримки технологічного обміну. Японія, будучи однією з провідних економік світу, зосередилася на формуванні позитивного іміджу та створенні вигідних умов для співпраці з іншими державами. Це включає розвиток культурної дипломатії, просування технологічних інновацій та участь у міжнародних гуманітарних ініціативах. Японія прагне створити вигідні умови для співпраці з іншими державами через укладання угод про вільну торгівлю, залучення іноземних інвестицій і розвиток спільних проєктів у сферах науки та технологій [11].

Країна також акцентує увагу на зміцненні регіональних зв'язків у Азії, виступаючи за економічну інтеграцію та стабільність в регіоні. Японія ініціює і підтримує численні програми розвитку, які допомагають іншим країнам у вирішенні соціально-економічних проблем, таким чином підвищуючи свій авторитет на світовій арені. Ці ініціативи включають програми з розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та технологій, що сприяють не лише економічному зростанню в регіоні, але й зміцненню зв'язків з іншими країнами.

Японія активно інвестує в проекти в Південно-Східній Азії та Індії, що допомагає створювати робочі місця та покращувати якість життя місцевого населення.

Також Японія посилює свою дипломатичну присутність через культурні та освітні обміни, що допомагає зміцнити зв'язки з народами Азії. Японські університети активно співпрацюють з навчальними закладами в інших країнах, пропонуючи стипендії та програми обміну студентами. Це сприяє кращому розумінню японської культури та мови, а також створює позитивний імідж Японії в регіоні [17].

Аналізуючи участь Японії в міжнародних організаціях, можна виділити кілька ключових аспектів. По-перше, Японія активно підтримує багатосторонні переговори, прагнучи до компромісів, які б задовольняли всі сторони. По-друге, особлива увага приділяється розвитку співпраці в рамках Азійсько-Тихоокеанського регіону, де Японія виступає ініціатором численних економічних угод. Крім того, Японія займає активну позицію в міжнародних організаціях, таких як ООН, Світова організація торгівлі (СОТ) та Група двадцяти (G20). У рамках ООН Японія підтримує миротворчі місії, гуманітарну допомогу та ініціативи, спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку. Японія також є одним з найбільших донорів у сфері міжнародної допомоги, що підкреслює її зобов'язання щодо глобальної стабільності та процвітання.

Що стосується економічних угод в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, Японія активно ініціює та підтримує угоди, які сприяють зниженню тарифів і спрощенню торгівлі. Це включає участь у таких важливих угодах, як Транстихоокеанське партнерство (ТРП) та угоди з країнами АСЕАН, які підсилюють регіональну інтеграцію та створюють нові можливості для японських компаній. Японія також приділяє особливу увагу питанню безпеки в регіоні [2]. Вона активно співпрацює з союзниками, такими як США, для забезпечення стабільності та безпеки в Азії, що є критично важливим у контексті зростаючих військових загроз з боку Північної Кореї та зростаючого впливу Китаю. Японія проявляє інтерес до зміцнення зв'язків з країнами, які

розвиваються, пропонуючи їм технології, інвестиції та навчальні програми. Це не лише сприяє розвитку цих країн, але й покращує образ Японії як активного та відповідального учасника міжнародної спільноти.

У контексті економічної дипломатії важливо зазначити, що Японія також активно залучається до міжнародних проектів розвитку, спрямованих на покращення інфраструктури в країнах, що розвиваються. Ці проекти фінансуються через японську міжнародну співпрацю, яка включає надання технічної допомоги та інвестицій. Японія, таким чином, не лише прагне зміцнити свої економічні позиції, але й сприяє стабільності та розвитку в регіонах, де вона реалізує свої ініціативи.

Важливим елементом економічної дипломатії Японії є її стратегічне партнерство з іншими великими економіками, такими як США, Європейський Союз та країни Асоціації держав Південно-Східної Азії. Співпраця з цими країнами передбачає не лише економічні угоди, але й обмін технологіями, інвестиціями, а також спільні проекти в галузі науки та освіти. Дослідження показують, що такі партнерства сприяють розвитку інновацій та підвищують конкурентоспроможність японських компаній на світовій арені[26].

У свою чергу, громадськість Японії також бере активну участь в обговореннях щодо зовнішньої політики та економічної дипломатії. Багато японців усвідомлюють важливість глобальної співпраці та підтримують ініціативи, спрямовані на розвиток міжнародних відносин. Це, в свою чергу, впливає на формування політичних рішень, що стосуються економічної дипломатії.

Загалом, участь Японії в міжнародних організаціях та її активна економічна дипломатія є важливими складовими частинами зовнішньої політики країни. Вони сприяють досягненню не лише економічних, але й політичних цілей, зміцнюючи позиції Японії на міжнародній арені. У наступні роки можна очікувати, що Японія продовжить активно працювати над розвитком своїх економічних відносин з іншими країнами, використовуючи всі доступні інструменти міжнародної співпраці.

2.3. Стан відносин з сусідніми країнами (Китай, Південна Корея, Північна Корея)

Відносини Японії з Китаєм характеризуються складною комбінацією економічної співпраці, політичної напруженості та історичних проблем. Китай є найбільшим торговим партнером Японії, що робить економічні зв'язки важливими для обох країн. Японські компанії активно інвестують у Китай, а китайські товари займають значну частку японського ринку. Співпраця відбувається у сферах технологій, виробництва та екології, проте нові виклики, пов'язані зі змінами в глобальних ланцюгах постачання та зростаючою конкуренцією, ставлять під сумнів стабільність цих відносин [29].

Історичні та політичні аспекти взаємин між Японією та Китаєм глибоко вкорінені в минулому, зокрема в періоді Другої світової війни. Японська окупація Китаю залишила серйозні травми, які досі відчуваються в сучасних відносинах [14]. Незважаючи на спроби примирення, злочини, скоєні під час окупації, і намагання забути ці сторінки історії продовжують викликати напругу. Багато китайців досі пам'ятають про ці події, що стає перешкодою для розвитку довірливих відносин між державами [21].

Окрім історичних травм, територіальні суперечки також є джерелом напруженості. Конфлікт навколо Сенкакуських островів (китайською — Дяоюйдао) триває вже багато років. Обидві країни заявляють про свої права на ці території, що часто призводить до військових патрулювань і дипломатичних протестів. Ця ситуація не лише загострює відносини, але й підвищує ризики військових конфліктів у регіоні [6].

Політичні системи Японії та Китаю теж суттєво відрізняються, що ускладнює співпрацю. Японія, з її демократичною системою, та Китай, що дотримується авторитарного режиму, мають різні підходи до прав людини, свободи слова та міжнародних відносин. Ці відмінності часто призводять до непорозумінь і напруження в дипломатичних стосунках, ускладнюючи зусилля з поглиблення співпраці. В цілому, історичні рани та політичні бар'єри

залишаються важливими факторами, що визначають динаміку відносин між цими двома державами. Економічні відносини між Японією та Китаєм характеризуються складною взаємозалежністю, яка є вигідною для обох країн. Японія постачає до Китаю високотехнологічне обладнання, що необхідне для розвитку китайської промисловості, тоді як Китай забезпечує Японію сировиною та готовими виробами. Проте така взаємозалежність також створює ризики: економічні потрясіння в одній з країн можуть негативно позначитися на економічному стані іншої [14].

Конкуренція між Японією та Китаєм є ще одним важливим аспектом їхніх відносин. Обидві країни прагнуть укріпити свої позиції на світових ринках, особливо у високотехнологічних галузях, таких як електроніка, автомобілебудування та робототехніка. Ця конкуренція спонукає до постійного вдосконалення технологій і продукції, але водночас може призводити до напруження в економічних стосунках.

У сфері безпеки Японія реагує на зростаючу військову потужність Китаю, що викликає занепокоєння в Токіо. Японія зміцнює свої оборонні можливості та активізує співпрацю з союзниками, зокрема зі США. Це є частиною її стратегічної адаптації до нових викликів безпеки в регіоні [9].

Попри ці політичні та економічні труднощі, між Японією та Китаєм існує активний культурний обмін. Взаємодія в сферах освіти, мистецтва та туризму допомагає зміцнити взаєморозуміння між народами. В результаті, хоча відносини між країнами залишаються складними, вони також демонструють потенціал для співпраці та розвитку в різних сферах [30].

У випадку з Південною Кореєю, відносини є напруженими і мають складний характер. Перш за все, безпека є ключовим аспектом, оскільки Північна Корея представляє серйозну загрозу для Японії через свою ядерну програму та ракетні випробування. Токіо стурбоване можливістю ракетних атак і ядерних загроз, тому активно співпрацює зі США та іншими союзниками для забезпечення своєї безпеки [4]. Ця співпраця з США включає в себе військові навчання, обмін розвідданими та спільні операції, що допомагає зміцнити

оборонні можливості Японії. Однак, незважаючи на спільні інтереси в сфері безпеки, відносини між Японією та Південною Кореєю часто напружені через історичні питання, зокрема спогади про японську окупацію Кореї під час Другої світової війни. Ці історичні образи впливають на сучасну політику, зокрема на питання компенсацій та визнання військових злочинів, що призводить до протестів і дипломатичних суперечок.

Додатково, територіальні спори, такі як конфлікт навколо островів Такешима (китайською — Докдо), також ускладнюють відносини. Обидві країни пред'являють претензії на ці території, що додає ще один рівень напруги до вже складних двосторонніх зв'язків.

На економічному рівні Японія і Південна Корея мають значні торговельні зв'язки, але економічна конкуренція також створює виклики. Технологічні компанії з обох країн конкурують на світових ринках, особливо в галузях електроніки та автомобілебудування. Конкуренція між японськими та південнокорейськими компаніями в технологічному секторі, зокрема в електроніці та автомобілебудуванні, стимулює інновації, але також викликає напруженість у відносинах між двома країнами. Японські бренди, такі як Sony і Toyota, змагаються з південнокорейськими гігантами, як-от Samsung і Hyundai, що веде до постійних спроб покращення продуктивності та технологічних досягнень [10].

Однак така конкуренція також виявляється джерелом торговельних суперечок. Спори можуть виникати через питання патентів, торгових бар'єрів або державної підтримки. Наприклад, деякі японські компанії висловлювали занепокоєння щодо субсидій, які надаються корейським виробникам, вважаючи це неконкурентною практикою. Водночас Південна Корея іноді зазнає критики через високі мита на імпорт японських товарів, що викликає напруженість у двосторонніх відносинах.

Економічні зв'язки між Японією і Південною Кореєю також є стратегічно важливими. Обидві країни є частинами глобальних ланцюгів постачання, особливо в технологічних галузях, де спільна розробка та виробництво

компонентів дозволяють забезпечити конкурентоспроможність на світових ринках. Проте, політичні та історичні напруження, зокрема спадщина колоніального минулого та питання примусової праці, впливають на економічну співпрацю [23].

Для подолання цих викликів обидві країни повинні знайти способи зменшення напруженості і зміцнення економічних зв'язків. Спільні інвестиції, обмін технологіями та участь у багатосторонніх торгових угодах можуть сприяти зближенню, а також створенню стабільнішого економічного середовища.

Історичні питання також суттєво ускладнюють відносини між цими країнами. Проблема примусової трудової експлуатації корейців під час японського колоніального панування, а також викрадення японських громадян північнокорейськими агентами у 1970-х і 1980-х роках викликають глибоке обурення в японському суспільстві. Ці невирішені питання заважають налагодженню діалогу і співпраці. Примусова трудова експлуатація корейців під час японського колоніального періоду продовжує викликати гнів та образи в Південній Кореї. Багато корейців вважають, що Японія не зробила достатньо для визнання та компенсації за ці злочини. Ці питання часто стають предметом політичних дискусій та протестів у Кореї, що ускладнює політичні відносини з Токіо [23].

З іншого боку, викрадення японських громадян північнокорейськими агентами у 1970-х і 1980-х роках викликало глибоке обурення в Японії. Багато японців вважають, що Пхеньян не лише не вживає заходів для розкриття долі зниклих, але й ігнорує цю проблему. Це питання стало важливим елементом національної безпеки та громадської свідомості в Японії.

Такі історичні травми не лише заважають розвитку конструктивного діалогу між Японією та Південною Кореєю, але й посилюють недовіру та стереотипи. Кожна зі сторін часто звинувачує іншу в недостатньому визнанні історії, що призводить до політичної поляризації.

На сьогоднішній день між Японією та Північною Кореєю практично відсутні офіційні дипломатичні відносини. Японія підтримує міжнародні санкції проти Пхеньяна через його ядерні програми та порушення прав людини. Токіо виступає за мирне вирішення конфлікту, але будь-які спроби вести переговори часто стикаються з безрезультатністю через жорстку позицію Північної Кореї [6].

Стан відносин між Японією та Північною Кореєю залишається складним і напруженим. Проблеми безпеки, історичні контексти та відсутність конструктивного діалогу ускладнюють розвиток відносин, що викликає занепокоєння не лише в Японії, а й в міжнародному співтоваристві.

Отже, відносини Японії з Китаєм, Південною Кореєю та Північною Кореєю, хоча й характеризуються потенціалом для співпраці, залишаються напруженими через історичні травми, територіальні спори та політичні розбіжності. Для покращення цих відносин необхідні зусилля з обох сторін для подолання минулих образ і налагодження діалогу, а також зміцнення економічних зв'язків.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ

3.1. Проблемні аспекти зовнішньої політики Японії

Територіальні суперечки залишаються одним із найбільш значущих викликів для Японії у відносинах із сусідами, зокрема з Росією, Китаєм, Тайванем та Південною Кореєю. Однією з ключових проблем є Курильські острови, які були окуповані Радянським Союзом після Другої світової війни. Японія претендує на чотири південні острови (Ітуруп, Кунашир, Шикотан і Хабомаї). Ця суперечка перешкоджає підписанню мирного договору між двома країнами і продовжує залишатися однією з найбільш напружених тем у їхніх відносинах.

Ще одним джерелом конфліктів є острови Сенкаку (Дяоюйдао), які Японія контролює, але на які претендують Китай і Тайвань. Напруга навколо цих островів зростає через активні дії Китаю, що включають посилення військової присутності в цьому регіоні. Японія, у відповідь, вживає заходів для зміцнення своєї обороноздатності та активізує співпрацю з США з метою протидії зростаючій китайській загрозі [6].

Також існує суперечка з Південною Кореєю щодо островів Токто (Ліанкурові скелі), які контролює Південна Корея, але на які претендує Японія. Цей конфлікт ускладнюється історичними питаннями, пов'язаними з японською окупацією Кореї у ХХ столітті, і він створює додаткову напруженість між країнами, що періодично загострюється.

Якщо говорити про відносини між Японією та Китаєм, вони складними і мають двоїстий характер. З одного боку, обидві країни мають потужні економічні зв'язки, які є критично важливими для їхніх економік. Китай є найбільшим торговим партнером Японії, а японські компанії значною мірою залежать від китайських виробничих потужностей та ринків збуту. Економічна

співпраця між двома країнами залишається стабільною, попри політичну напруженість, оскільки обидві держави усвідомлюють взаємну залежність у сфері торгівлі та інвестицій [20].

З іншого боку, зростаюча військова міць Китаю, особливо його вплив у Південно-Китайському морі, викликає серйозне занепокоєння у Токіо. Китай активно нарощує свою військову присутність і вплив у регіоні, що розглядається Японією як виклик її власній безпеці та стабільності Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Японія, реагуючи на це, посилює свою співпрацю з США в рамках безпекових альянсів і нарощує власний оборонний потенціал, зокрема у сфері військово-морських сил і протиракетної оборони.

Варто також згадати відносини з Північною Кореєю. Постійні ядерні та ракетні випробування Північної Кореї є серйозною загрозою для Японії. З початку 2010-х років КНДР неодноразово запускала балістичні ракети, які пролітали над японською територією. Ці дії викликають значне занепокоєння серед японської влади та населення, оскільки вони підвищують рівень напруженості в регіоні [23].

Влада Японії активно реагує на цю загрозу, зміцнюючи свою обороноздатність і розвиваючи співпрацю з союзниками, зокрема зі Сполученими Штатами. Японія прагне модернізувати свої збройні сили та запровадити нові технології, що дозволяють ефективніше протистояти ракетним загрозам.

Японія, за своєю конституцією, зокрема статтею 9, має обмеження на участь у військових діях, які були встановлені після Другої світової війни з метою забезпечення миру і стабільності в регіоні. Однак з початку 21-го століття, особливо у зв'язку з посиленням регіональної нестабільності, уряд Японії почав поступово розширювати можливості своїх Сил самооборони. Це включає збільшення військових витрат, модернізацію озброєнь та активізацію військових навчань.

Зміна політики Японії викликала значні дебати всередині країни. Прихильники реформ вважають, що Японія повинна мати більш активну роль у

забезпеченні безпеки, враховуючи загрози з боку Північної Кореї, а також зростаючу військову могутність Китаю. Вони стверджують, що посилення обороноздатності Японії необхідне для підтримки регіональної стабільності та захисту національних інтересів [5].

Проте, ця тенденція викликає занепокоєння як серед японського населення, так і на міжнародному рівні. Багато японців пам'ятають про військову агресію Японії в минулому і вважають, що збільшення військової потужності може призвести до повторення історії. Сусідні країни, зокрема Китай і Південна Корея, також виявляють стурбованість з приводу мілітаризації Японії, побоюючись, що це може порушити регіональний баланс сил і призвести до нових конфліктів.

На міжнародному рівні Японія намагається підкреслити, що її зусилля в галузі оборони спрямовані виключно на самооборону та підтримку міжнародних миротворчих місій. Токіо активно співпрацює зі США, зміцнюючи альянс, який також сприймається як засіб стримування зростаючої загрози з боку КНДР і Китаю.

Екологічні проблеми також є важливим аспектом глобальної ролі Японії. Країна, яка постраждала від численних природних катастроф, таких як цунамі та землетруси, має значний досвід у сфері екологічної безпеки. Японія активно просуває ініціативи, пов'язані зі стійким розвитком і зменшенням викидів парникових газів. Вона є одним з лідерів у впровадженні технологій відновлювальної енергії та екологічних інновацій, що робить її важливим гравцем у глобальних екологічних дискусіях.

Отже, територіальні суперечки залишаються одним із головних викликів для Японії у відносинах із сусідами, такими як Росія, Китай, Тайвань і Південна Корея. Конфлікти, зокрема щодо Курильських островів, островів Сенкаку та Токто, призводять до напруженості, оскільки Японія намагається утримати свої позиції у суперечках з Росією і Китаєм. Економічні зв'язки між Японією та Китаєм залишаються сильними, але зростаюча військова потужність Китаю викликає занепокоєння у Токіо, що змушує Японію зміцнювати співпрацю зі

США та нарощувати власний оборонний потенціал. Проблеми з Північною Кореєю також становлять загрозу, оскільки ядерні випробування КНДР підвищують рівень напруженості в регіоні. Японія намагається модернізувати свої збройні сили та зміцнювати обороноздатність у відповідь на ці загрози. Поряд з військовими аспектами Японія активно займається екологічними питаннями, прагнучи просувати ініціативи у сфері стійкого розвитку та екологічної безпеки, що робить її важливим учасником глобальних екологічних дискусій.

3.2. Перспективи розвитку ролі Японії в глобальних питаннях

Японія, маючи багатий культурний спадок і потужну економіку, займає важливе місце на світовій арені. В останні десятиліття країна активно прагне до посилення своєї ролі в глобальних справах, зокрема в областях безпеки, економіки, екології та гуманітарних питань.

В першу чергу, слід зазначити, що Японія є третім за величиною економічним гравцем у світі. З огляду на швидкі зміни в глобальному економічному середовищі, країна шукає нові можливості для зміцнення своїх економічних позицій. Важливу роль у цьому процесі відіграє активна участь Японії в міжнародних торгових угодах, таких як Транстихоокеанське партнерство (ТРП) та угоди з іншими країнами Азії та Європи. Ці міжнародні торгові угоди дозволяють Японії не лише зміцнити свої економічні зв'язки з іншими країнами, але й активно брати участь у формуванні глобальних стандартів та правил торгівлі. Транстихоокеанське партнерство (ТРП), зокрема, створює платформу для економічної інтеграції з державами регіону, що відкриває нові ринки для японських товарів та послуг [24].

Окрім ТРП, Японія також укладає двосторонні угоди з країнами Південної Кореї, Китаю, а також з державами Європейського Союзу. Ці угоди сприяють зниженню торгових бар'єрів і покращують доступ японських компаній до нових ринків. Важливим аспектом є також намагання Японії диверсифікувати свої

економічні зв'язки, щоб зменшити залежність від певних країн, особливо в умовах зростаючої глобальної конкуренції та політичних ризиків [5].

Японія активно інвестує в інновації та технології, прагнучи стати лідером у галузях, таких як робототехніка, штучний інтелект та відновлювальні джерела енергії. Уряди та приватний сектор співпрацюють для підтримки стартапів і наукових досліджень, що дозволяє країні залишатися на передовій технологічного прогресу.

Ще однією важливою сферою є безпека. Японія, як країна, що пережила наслідки Другої світової війни, довгий час дотримувалася принципу ненападу, але з огляду на зміни в геополітичній ситуації в Азії, зокрема зростання впливу Китаю і загрози з боку Північної Кореї, країна починає переосмислювати свої оборонні стратегії. В останні роки японці активно співпрацює з США та іншими союзниками у сфері безпеки, що підкреслює бажання Японії брати активнішу участь у глобальних питаннях безпеки [22].

Отже, Японія перебуває на етапі значної трансформації у своїй зовнішній політиці, що обумовлено як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Країна прагне зміцнити свої економічні позиції на світовій арені через участь у міжнародних торгових угодах та активні інвестиції в інноваційні технології. Це дозволяє Японії не лише покращити свій доступ до нових ринків, але й зайняти лідерські позиції в таких критичних сферах, як робототехніка і відновлювальні джерела енергії.

У сфері безпеки Японія поступово переосмислює свої стратегії, враховуючи нові геополітичні реалії. Співпраця з США та іншими країнами-союзниками стає все більш активною, що свідчить про намір Японії зайняти більш активну позицію у забезпеченні регіональної стабільності. Це, у свою чергу, підкреслює готовність Японії реагувати на зростаючі загрози, пов'язані з впливом Китаю та активністю Північної Кореї [19].

Загалом, зовнішня політика Японії відзначається прагненням до балансу між економічним розвитком та забезпеченням безпеки. Адаптація до нових викликів та активна участь у формуванні глобальних стандартів підкреслюють

значення Японії як важливого гравця на світовій арені, здатного впливати на важливі глобальні питання та сприяти розвитку стабільного міжнародного середовища.

3.3. Адаптація зовнішньої політики до нових геополітичних реалій

Адаптація зовнішньої політики до нових геополітичних реалій є складним і багатогранним процесом, що вимагає уважного аналізу різних факторів, які впливають на міжнародні відносини. У сучасному світі, де геополітичні зміни відбуваються швидко та непередбачувано, держави змушені адаптувати свої зовнішньополітичні стратегії для забезпечення національних інтересів.

По-перше, важливим аспектом адаптації зовнішньої політики є розуміння нових викликів, які постають перед державами. Серед них можна виділити тероризм, зміни клімату, економічні кризи, а також зростання впливу нових економічних центрів. Зокрема, країни повинні враховувати, як ці фактори впливають на їхні економічні та політичні інтереси, і відповідно коригувати свої дії на міжнародній арені [24].

По-друге, необхідно зазначити, що еволюція міжнародних альянсів також впливає на зовнішню політику. Наприклад, зміна балансу сил у світі, яка була викликана підвищенням впливу таких держав, як Китай та Індія, спонукає інші країни переглядати свої стратегічні партнерства. У цьому контексті важливо, щоб держави враховували інтереси своїх партнерів і розвивали нові формати співпраці, які відповідали б новим реаліям.

Японія, як одна з провідних економічних держав світу, зіштовхується з численними викликами, які виникають в умовах глобалізації, зростання впливу Китаю, а також зміни у відносинах зі Сполученими Штатами [17].

В останні роки Японія намагається адаптувати свою зовнішню політику до нових реалій, що включає в себе як військову, так і економічну складову. У відповідь на зростаючу військову активність Китаю в Південно-Китайському морі та на Корейському півострові, японський уряд розпочав процес переозброєння та модернізації своїх збройних сил. Це включає в себе не лише

збільшення витрат на оборону, але й активізацію співпраці з союзниками, такими як США та Австралія. Японія укріплює двосторонні та багатосторонні військові альянси, що сприяє забезпеченню регіональної стабільності.

Важливим аспектом зовнішньої політики Японії є її економічна стратегія. Японія продовжує займатися активним просуванням своїх економічних інтересів у Азійсько-Тихоокеанському регіоні. У цьому контексті, підписання угоди про Транс-тихоокеанське партнерство (ТРП) стало важливим кроком для Японії, спрямованим на забезпечення торговельних зв'язків та економічної інтеграції з іншими країнами регіону. Ця угода має на меті зменшення тарифів та стимулювання інвестицій, що, в свою чергу, може зміцнити позиції Японії в регіоні.

Японія активно працює над розвитком своєї дипломатії. Вона прагне стати важливим гравцем у міжнародних організаціях, таких як ООН та G7, де японське керівництво намагається впливати на глобальні питання, такі як зміна клімату, безпека та розвиток. Зокрема, Японія ставить акцент на сталий розвиток і підтримку інновацій, що відповідає сучасним викликам.

Необхідно зазначити, що адаптація зовнішньої політики Японії також пов'язана з внутрішніми змінами. Японське суспільство стає дедалі більш відкритим до міжнародної співпраці та впливу, що, в свою чергу, впливає на формування політичних рішень. На думку багатьох експертів, громадська думка в Японії стає більш проактивною щодо питання безпеки та оборони, що може позитивно вплинути на підтримку урядових ініціатив у цій сфері [20].

Отже, Японія стикається з численними викликами в умовах нових геополітичних реалій, і її зовнішня політика зазнає значних змін. Під впливом зростаючого китайського впливу, нестабільності на Корейському півострові та глобальних економічних криз, країна адаптує свої стратегії, акцентуючи увагу на безпеці, економічній дипломатії та міжнародному співробітництві.

ВИСНОВКИ

Зовнішня політика Японії є складним і багатограним явищем, яке відображає історичні, соціокультурні, економічні та геополітичні аспекти країни. Вона характеризується прагматизмом, адаптивністю та орієнтацією на мирне співіснування. Японія, як острівна держава, завжди стикалася з унікальними викликами у своїй зовнішній політиці, зокрема, у зв'язку з близькістю до великих країн, таких як Китай і Росія, а також із союзницькими зобов'язаннями перед Сполученими Штатами Америки.

На початку ХХ століття Японія активно розширювала свої території, але після Другої світової війни країна прийняла нову парадигму зовнішньої політики, акцентуючи увагу на економічному розвитку та мирних відносинах. Вплив Другої світової війни визначив основні принципи японської зовнішньої політики, зокрема дотримання мирних норм, що закріплені в Конституції. Стаття 9, яка забороняє ведення війни, стала ключовим елементом політики самооборони, але з початку ХХІ століття Японія поступово розширює свої оборонні можливості, реагуючи на нові виклики, такі як зростання військової могутності Китаю і загроза з боку Північної Кореї.

Японія стала активним учасником міжнародних організацій, таких як ООН, і сприяла глобальним ініціативам у сфері розвитку, екології та безпеки. Важливо зазначити, що Японія, будучи однією з найбільших економік світу, використовує свій економічний вплив для досягнення політичних цілей, зокрема через надання допомоги країнам, що розвиваються.

У рамках своєї зовнішньої політики Японія також акцентує увагу на безпеці. Після закінчення війни було ухвалено конституцію, яка обмежує участь країни у військових конфліктах. Однак з часом зросла потреба у зміцненні національної безпеки, що призвело до перегляду військових стратегій та збільшення оборонних витрат. Японія почала активніше співпрацювати з США у військовій сфері, що стало важливим аспектом її зовнішньої політики.

Серед викликів, з якими стикається Японія, слід виокремити загрози з боку Північної Кореї, яка проводить ядерні випробування, а також територіальні суперечки з Китаєм та Росією. Японія активно працює над зміцненням своїх оборонних можливостей і розвитку стратегічних партнерств із сусідніми країнами, такими як Австралія та Індія, що свідчить про прагнення створити багатосторонні механізми безпеки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Японія також проявляє активність у питаннях глобального потепління та екологічної безпеки. У країні розуміють, що виклики, пов'язані з змінами клімату, потребують міжнародної співпраці. Тому Японія активно підтримує міжнародні угоди, такі як Паризька угода, та заохочує розвиток чистих технологій.

Таким чином, зовнішня політика Японії являє собою синтез історичних традицій, прагматичних рішень і сучасних викликів. Японія продовжує прагнути до балансу між економічними інтересами, безпекою та міжнародною відповідальністю. Успішність цієї політики в значній мірі залежить від здатності Японії адаптуватися до швидко змінюваного глобального середовища та реагувати на нові виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abzhapparova B. Z., Tleubayeva A. A. Japan's policy towards North Korea // Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Political Science. Regional Studies. Oriental Studies. Turkology Series. 2018. Т. 124, № 3. С. 90–98. URL: <https://bulpolit.enu.kz/index.php/main> (дата звернення: 19.10.2024).
2. Akimoto S. Japan and the Trans-Pacific Partnership: Economic Implications and Strategic Perspectives // Asian Economic Policy Review. 2021. (дата звернення: 21.10.2024).
3. Campbell C., Avery E., Williams J. U.S.-Japan Alliance. Independently Published, 2019. (дата звернення: 19.10.2024).
4. Cho I. H. The North Korean Challenge and Regional Role Conceptions in East Asia // Global Rogues and Regional Orders. 2016. С. 49–76. URL: <https://academic.oup.com/book/7739/chapter-abstract/152854061?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 22.10.2024).
5. Cho S. Korea-Japan Economic Relations // Korean Journal of International Relations. URL: https://www.dbpia.co.kr/journal/articleDetail?nodeId=NODE00993471&language=ko_KR&hasTopBanner=true (дата звернення: 23.10.2024).
6. deVillafranca R. Japan and the Northern Territories Dispute: Past, Present, Future // Asian Survey. 1993. Т. 33, № 6. С. 610–624. URL: <https://online.ucpress.edu/as/article-abstract/33/6/610/3531/Japan-and-the-Northern-Territories-Dispute-Past?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 23.10.2024).
7. Gordon A. *Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. Oxford University Press, Incorporated, 2019. 464 с.
8. Hane M. *Modern Japan: A Historical Survey*. Boulder: Westview Press, 1986. 450 с.

9. Heginbotham E., Samuels R. J. Active Denial: Redesigning Japan's Response to China's Military Challenge // *International Security*. 2018. Т. 42, № 04. С. 128–169. URL: <https://direct.mit.edu/isec/article-abstract/42/4/128/12190/Active-Denial-Redesigning-Japan-s-Response-to?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 21.10.2024).
10. Hossain M. How Japan and South Korea are competing with each other in business. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/how-japan-south-korea-competing-each-other-business-mokter-hossain-ohguf> (дата звернення: 22.10.2024).
11. Humanitarian Aid Policy of Japan. 2011. URL: https://www.mofa.go.jp/policy/emergency/pdfs/aid_policy_japan.pdf (дата звернення: 24.10.2024).
12. Inada J. Japan's Aid Diplomacy: Economic, Political or Strategic? // *Millennium: Journal of International Studies*. 1989. Т. 18, № 3. С. 399–414. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/03058298890180030701> (дата звернення: 21.10.2024).
13. Jansen M. B., Shigeki T. Meiji Restoration // *The Far Eastern Quarterly*. 1952. Т. 12, № 1. С. 90. URL: <https://www.jstor.org/stable/2942214?origin=crossref> (дата звернення: 17.10.2024)
14. Masaya I. Normalization of Diplomatic Relations and Private Trade between Japan and China // *Asia-Pacific Review*. 2022. Т. 29, № 3. С. 136–150. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13439006.2022.2152621> (дата звернення: 21.10.2024).
15. METI - Ministry of Economy, Trade and Industry. URL: <https://www.meti.go.jp/english/report/index.html> (дата звернення: 21.10.2024).
16. Metzler M. *Japan's Financial Crisis: Institutional Rigidity and Reluctant Change* / By Jennifer A. Amyx. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2004. xix, 365 с.

17. Publications U. I. B. US - Japan Diplomatic and Political Relations Handbook. International Business Publications, USA. (дата звернення: 18.10.2024).
18. Price J., Dower J. W. Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II // Pacific Affairs. 2000. Т. 73, № 3. С. 439. URL: <https://www.jstor.org/stable/2672044?origin=crossref> (дата звернення: 17.10.2024).
19. RESEARCH & PUBLICATION | JIIA - The Japan Institute of International Affairs. URL: https://www2.jiia.or.jp/en/research_pub.php (дата звернення: 20.10.2024).
20. Saori N. Katara. At the Crossroads: The TPP, AIIB, and Japan's Foreign Economic Strategy // East-West Center. URL: <https://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/private/api125.pdf> (дата звернення: 24.10.2024).
21. Shambaugh D. U. S. Relations with Southeast Asia In 2018: More Continuity Than Change. ISEAS - Yusof Ishak Institute, 2018. (дата звернення: 18.10.2024).
22. Sheridan K. Formulating a Strategy for Economic Development // Planning Japan's Economic Future. London, 2005. С. 3–14. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230597297_1 (дата звернення: 24.10.2024).
23. Shatskykh R. D., Rodionova T. A. Historical Background and Barriers for Economic Cooperation on the Example of Japan and South Korea // The Actual Problems of Regional Economy Development. 2023. Т. 1, № 19. С. 19–25. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6858> (дата звернення: 22.10.2024).
24. Simon S. W. Japan's Foreign Policy: Adjustments to a Changing Environment // Asian Survey. 1978. Т. 18, № 7. С. 666–686. URL: <https://online.ucpress.edu/as/article-abstract/18/7/666/21370/Japan-s-Foreign-Policy-Adjustments-to-a-Changing?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 24.10.2024).

25. Statistics: Ministry of Finance. Ministry of Finance. URL: <https://www.mof.go.jp/english/statistics/index.html> (дата звернення: 19.10.2024).
26. S. Japan's Science and Technology Diplomacy // Trends in the Sciences. 2010. Т. 15, №1. С.33–41. URL: https://www.jstage.jst.go.jp/article/tits/15/1/15_1_1_33/_article/-char/ja/ (дата звернення: 21.10.2024).
27. Paine S. C. M. *The Sino-Japanese War of 1894–1895: Perceptions, Power, and Primacy*. New York: Cambridge University Press. 2003. xi, 412 с.
28. SYNOPSIS OF JAPANESE HISTORY *Jimmu Tenno to Meiji Restoration. The Rise and Fall of the Japanese Empire*. 2010. С. 50–114.
29. Tomoyoshi Nakajima. The TPP and East Asian Economic Integration: From the Japan–China–ROK perspective // Journal of International Logistics and Trade. 2012. Т.10, №3. С.55–83. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.24006/jilt.2012.10.3.55/full/html> (дата звернення: 23.10.2024).
30. Xia P. The Impact of Japan's Cultural Diplomacy on the Construction of Japan's Traditional Cultural Soft Power // Highlights in Business, Economics and Management. 2024. Т.35. С.21–30. URL: <https://drpress.org/ojs/index.php/НВЕМ/article/view/21739> (дата звернення: 21.10.2024).